СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 212. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 31-го жовтня 1944. No. 212. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, October 31, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВЕЛИТЕНСЬКОЇ УДАРНОЇ КАМПАНІЇ ЗА ШЕСТУ ПОЗИЧКУ

НЮ ЙОРК.—Хоч урядова кампанія за Шесту Воєнну Позичку буде переведена від 20. листопаду до 16. грудня, стейт Ню Йорк розпочинає свою кампанію вже в середу 1. листопаду. Стейт має дати 30 відсотків усеї позички, тобто $4,226,000,000, а ціла позичка має досягнути висоти 14 біліонів. Про початок стейтової кампанії сповістив прилюдно публику предсідник Воєнного фінансового Комітету Фредерик В. Ґеле. Сподіються, що приватні особи закуплять бондів у стейті Ню Йорк на 800 міліонів, а потім прийде черга на корпорації. Місто Ню Йорк має розпродати бондів на $3,667,500, а з того приватні одиниці мають закупити $181,400,000.

ПРЕЗИДЕНТ ДАВ ЛЕКЦІЮ ПРО ПОТРЕБУ ЗАЛІСНЕННЯ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт вернувся із передвиборчої кампанії із 7 стейтів, які разом дають 128 голосів в колеґії електорів. Його останні промови були неполітичні, а кінцева промова, виголошена з залізничого потягу у Кларксбурґу в стейті Верджінія була наче недільною проповіддю в справі залісненння. Він розпочав свою лекцію словами з поеми: „Лише Бог може сотворити дерево". Як причину виголошення такої промови він подав свої враження, коли глядів на околицю, позбавлену дерев, через яку він переїздив. Президент назвав це стидом, що цілі смуги краю опустіли з дерев. Це також величезна втрата і том треба чимскорше пустарі залісити. Це буде теж дар теперішнього американського покоління для будучих поколінь — твердив президент.

ПІДКОМІСІЯ ДАЙЕСА РОЗКРИВАЄ ЗАТІЇ КОМУНІСТІВ.

ВАШИНГТОН. — Підкомісія комітету Дайеса для розкривання Неамериканських Затій оприлюднила свої відкриття в справі діяльности Сиднія Гилмана і його двох Комітетів Політичної Акції. Підкомісія твердить, що обі орґанізації „є осередком для обєднання Комуністичної Партії і стоварищених ґруп та їх орґанізацій, щоб порости в силу і перебрати контролю одної великої політичної партії". Головну увагу звертає підкомісія Дайеса на діяльність Нешенел Ситизенс Политикал Акшен Коміті, який є великим фронтом комуністів, що посягає по вершок сили впродовж 25-ліття комуністичної діяльности.

ВЖЕ ПЛЯНУЮТЬ НАМЯТНИК ДЛЯ АЛ СМИТА.

НЮ ЙОРК. — Бувший ґубернатор стейту Ню Йорк Ал Смит, що помер щойно перед місяцем, уже удостоївся признання від посадника Ню Йорку Фіорелла Ля Ґвардії в його недільній радіо-промові. Він сказав, що вже вироблений проєкт поставлення памятника Ал Смитови з ґраніту й бронзу у комунальнім проєкті розбудови робітничих домів імени Ал Смита в долішній частині міста. Проєкт памятника приготовляє артист Чарлз Кек, котрий свого часу придумав памятник для католицького капеляна Френсиса Ф. Дофія в осередку міста при Таймс Сквер. Теперішний проєкт був вироблений ще за життя Смита і йому дали його переглянути перед смертю.

ВІДКУСИЛИ ВУХО ПАТРОЛМАНОВИ.

МЕЙПЛВУД (Ню Джерзі). — Поліція вислала спеціяльний відділ, щоб відшукати вухо патролмана Германа Шмидта, яке йому відкусив один з трох напасників при площі Токсідо і Вoксгол Ровд. Вухо найшли і негайно завезли патролмана до шпиталю в Орендж, де лікар д-р Рансон його йому пришив. Тому, що від часу втрати вуха минуло 3 години, дехто сумнівається, чи операція удасться. Водночас із утратою вуха полісмен утратив кілька зубів, службовий револьвер і полісменську відзнаку. Тому, що Шмидт ранив одного напасника вистрілом з револьверу заки вони втікли, поліція його пізніше приловила.

ТЕЛЕФОНІЧНІ ДРОТИ ДЛЯ ТЕЛЕВІЗІЇ.

ІНДІЯНАПОЛИС. — Предсідник Пакард Манюфакчюринґ Корпорейшен Гомер Е. Кейпгарт випробував свій винахід для вживання телефонічних дротів при передаванню телеізії. Свій винахід демонстрував Кейпгарт перед великим збором ґазетярів і представників радіових стацій. Досі заходила потреба будувати окремі дроти для передавання телевізії коштом $10,000 за милю. Новий винахід усуває цю конечність і робить можливим пересилання телевізії по цілому краю по телефонічних дротах.

Совети відказалися взяти участь в міжнародній летунській конференції

ВАШИНГТОН. — У середу 1. листопаду має розпочатися Міжнародня Летунська Конференція в Шікаґу. Советська Росія несподівано прислала відмову брати участь в цій конференції, подаючи за причину, що в ній беруть участь представники держав, які ворожо відносяться до Советів, а це Швайцарії, Еспанії й Портуґалії. Урядові чинники здивовані таким поступком Росії, бо вона заздалегідь знала, що ці невтральні держави були теж запрошені на конференцію і не зазначила ніякого спротиву,коли приймала запрошення. Відмова є признакою якоїсь зміни в політиці, котрої американський уряд ще не розуміє. Урядовці вказують на те, що держави, проти яких негодує Росія, є важні для американського летництва, бо лежать на дорозі до получення Америки з Европою. — Не зважаючи на відмову Росії підготова до конференції йде дальше.

ЗБІРКА ВБРАННЯ ДЛЯ ЕВРОПИ ВИКАЗУЄ УСПІХИ

ВАШИНГТОН. — Ударна кампанія ведена церквами, синагогами, парафіями й спеціяльними комітетами для призбирання вбрання на допомогу европейських країв, звільнених спід націстичного ярма, перевищить квоту 15 міліонів фунтів. Обчислення оприлюднює Герберт Лімен, ґенеральний директор Юнри. Деякі збірки вже призбирані в корабельних причалах і будуть вислані негайно в Европу.

КОНҐРЕС МАЄ ОБОВЯЗОК ПРИВЕРНУТИ МИР З ІТАЛІЄЮ

ВАШИНГТОН. — Едвард Р. Стетиніюс, підсекретар стейту, заявив, що дипльоматичне признання італійського уряду є чимсь незвичайним в американській історії, коли Італія була союзницею головного ворога, тобто Німеччини. Одначе факт, що Італія перейшла на бік Аліянтів, оправдує таки поведінку Америки. Такий крок є лише підготовою до миру і це повинно бути підставою до дальшої Конґресової мирової акції.

Филипинці радіють, що визволяються з японського гнету та визиску

ТАКЛОБАН (Филипини). — Американські кореспонденти подають звідомлення про почування населення невеликого місточка Таклоан, що щойно недавно визволилось з японської окупації. Пишуть, як филипинці запрошують американських вояків та кореспондентів до хат, як їх гостять, хоч самі голодні, та як не хочуть брати за харчі грошей, хоч самі бідні. Історія окупації ось того міста з 31-тисячним населенням є така, як і історія цілої японської окупації Филипин. Отже по солодких японських обіцянках, звернених до „братів" филипинців, японська влада скоро показала, якою вона є наділі й що хоче осягнути. Отже филипинці скоро побачили, що мають до діла з „вищою расою", що хоче панувати, а їх зробити невільниками. Населення розповідає про японську грабіж. Забирали все, що попало, не тільки автомобілі чи радія та всі металеві приряди, включно з кухонними, але й видирали харчі, заставляючи голодних працювати під обіцянкою, що за те дістануть їсти. Найбільше гнобили місцевих китайців. Супроти цього не диво, що намножилось багато повстанців, що підготовляли ґрунт для щасливого й переможного повороту американських визвольних військ ґен МекАртура.

ҐЕН. ДЕ ҐОЛ В ЗУДАРІ З КОМУНІСТИЧНОЮ СИЛОЮ В ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ. — Темчасовий уряд Франції з ґен. де Ґолем на чолі має тепер важкий оріх до згризення, пробуючи завести в краю порядок і дисципліну. Іде про те, щоби в краю була одна влада, та щоби був один закон, якого малиб усі придержуватись. Отже уряд зарядив розвязання т. зв. „Патріотичної Ґвардії", себто такої організації, що є узброєна і цілковито контрольована комуністами. Вона займалась досі арештованиям різних людей, як і переводила ревізії по домах різних осіб та орґанізацій, хоч члени цеї орґанізації не належали ні до армії, ні до поліції. Уряд віднісся в тій справі до Краєвої Ради Ставлення Опору, яка має Патріотичну Ґвардію під своєю опікою, дораджуючи, щоб члени цеї Ґвардії вступили до армії чи поліції, якщо спосібні до такої служби. Та Рада домагалася, щоби палати Патріотичній Ґвардії право далі істнувати і її узаконити. Кажуть, що це є перший зудар уряду де Ґола з комуністичними впливами в Франції. Тому дуже важне, як цей конфлікт розвяжеться.

СОВЄТСЬКИЙ ГОСТРИЙ ВИСТУП ПРОТИ ПРЕМІЄРА ІРАНУ

МОСКВА. — Тасс, советська пресова аґенція, оголосила те, що сказав в Тегерані, столиці Ірану, Сергій І. Кавтарадзе, советський віце-комісар заграничних справ, що там переговорював з іранським урядом у справі нафтових концесів для Советів, яких не дістав. Кавтарадзе заявив, що іранський премієр Момамед Саїд поставився до Советів „нельояльно" і „неприязно", та що Совети не будуть у будуччині з ним співпрацювати.

ФІНАЛЕ ОБЛОГИ МІСТА ААХЕНУ. — Відома річ, що німці ставили надзвичайно сильний опір в місті Аахені, бо виглядало, що це вже іде про німецьку територію і про німецьке місто, яке не так легко здобути, якщо воно взагалі дасться здобути. Та на образку бачимо, що завзяття німців не остоялось супроти завзяття Аліянтів, бо отсе відвозять до табору полонених команданта Аахену і його штабових офіцирів.

МОРСЬКА ПЕРЕМОГА НАД ЯПОНІЄЮ — ОДНА З НАЙБІЛЬШИХ У СВІТОВІЙ ІСТОРІЇ

ПЕРЛ ГАРБОР. — Понад три дні ждала адміраліція на повні й точні звіти з морської битви біля Филипин, щоб проголосити відразу правдиві обрахунки з цеї морської битви, що тривала від 22 до 27 жовтня. Вона буде цілком певно зарахована до найбільших морських битв в цілій історії світа. А що так є, пізнати по тім, що цілковито знищено величезну японську фльоту, з якої можливо тільки два кораблі вийшли цілими, арешта, в сумі 58 кораблів, зістала затоплена або тяжко ушкоджена Третьою Американською Фльотою адмірала Вилйема Ґейлсія і Семою Фльотою віце-адмірала Томаса Кинкейда. Як сумлінно пороблено обрахунки видно, між іншим, по тім, що майже певно знищено ще два японські кораблі, але ту справу ще далі провірюється. Величезну допомогу дали тим воєнним операціям і успіхам американські субмарини, в першу чергу американські бомбери, що торпедували і бимбардували ворога безпощадно шість днів. Ту велику перемогу вдалося віднести ще теж тому, що була добра летунська розвідча служба, яка заздалегідь викрила, де находяться західні японські морські сили, і які вони великі. Завдяки цьому можна було напасти на японців несподівано. І це ще заважило, що відразу затоплено всі чотири японські літаконосці. Про висліди цеї битви треба сказати те, що Японія понесла такі втрати, які вона вже надолужити не зможе. Її морська сила зістала спаралізована. Це означає, що вона вже цілком безсильна, а тільки те, що вона вже не є такою, щоби могти відважитись атакувати американську морську силу.

ЯПОНСЬКА ПРОПАҐАНДА ДОБАЧУЄ ЯПОНСЬКУ „ВИГРУ".

З ОСТРОВА ЛЕЙТЕ НА ФИЛИПИНСЬКИХ ОСТРОВАХ. — Чим годує японська пропаґанда тих, що є під японською окупацією, чи живуть у самій Японії, видно найкраще по тому, що японське радіо далі передає, що фльота Злучених Держав понесла величезну поразку в морській битві біля Филипин, та що новинки про ту поразку мали передавати світляні оголошення часопину Ню Йорк Таймс Сквер.

1,500,000 ФИЛИПИНЦІВ НА ВОЛІ.

З АМЕРИКАНСЬКОЇ ВОЄННОЇ КВАТИРИ НА ОСТРОВІ ЛЕЙТЕ. — Ґен. Доґлес МекАртур подає, що вже властиво звільнено остров Лейте від японського окупанта, а з тим і півтора міліона мешканців острова. Тут і там держаться ще малі японські залоги і вони будуть винищені, але це забере довше часу. Та це вже не можна зараховувати до якихсь поважніших воєнних операцій. Орґанізований ворожий спротив є вже зліквідований.

НЕ ДАЮТЬ ВИДІСТАТИСЬ З ГОЛЯНДІЇ.

ЛОНДОН. — Воєнні операції над Мозою звернені тепер збоку оперуючої там британійської армії головно на те, щоб не дати яким 40,000 німцям видістатись з засідки над рікою Мозою. Аліянтське звідомлення підносить особливі успіхи польських частин, що є під канадійською командою.

НОВЕ АМЕРИКАНСЬКЕ ЗАВДАННЯ.

НЮ ДЕЛІ (Індія). — Ходять різні чутки щодо того, що ґен Джозеф В. Стилвел уступив з команди американськими частинами на воєнному терені Китай-Бурма-Індія. Навіть кажуть, що це сталось „зогляду на натиск британійців" Таке розголошують в Індії. Та правда таки така, що американці переберуть чи не найважніше завдання на тому терені, а саме доставу воєнного знаряддя до Китаю, а Індія стане базою ось такого постачання.

БОЛГАРІЯ ЗАМИРИЛАСЬ З АЛІЯНТАМИ.

МОСКВА. — Підписано завішення зброї між Болгарією та Обєднаними Державами. Найважніше між вимогами, які поставлено Болгарії, є те, що вона має негайно віддати Греції та Югославії ті території, що їх забрала в 1941 році, та що зобовязується негайно доставити поживу населенню тих територій, що терпіло голод в часі окупації. Залишається нерозвязаною справа Добруджі, яку в 1940 році Румунія віддала Болгарії під натиском Гітлера. Мабуть так буде, що ця територія остане при Болгарії. Далі є питання репарацій, яке не зістало наразі вирішене. Болгарія теж тратить доступ до Еґейського моря і буде в будуччині звязана щодо морської торговлі виключно з Чорним морем і Дарданелями.

РОБОТИ ЩЕ НЕ МИНУЛИСЯ.

ЛОНДОН. — Полуднева Анґлія, включно з Лондоном, ще далі не мають спокою від літаючих бомб. Знов доносять про нові матеріяльні шкоди та втрати в людях наслідком німецьких роботів.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's issue (with Ukrainian Weekly):	

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Нарешті вийшли на бій

Майже три роки минає з 7. грудня 1941. року, того найсоромнішого дня в історії Японії, коли вона, вдаючи приятеля Америки й несучи оливну вітку мира до Вашингтону, одночасно, як скритовбийник, що вдаряє в спину, напала на американську фльоту на Тихому океані, наміряючися одним замахом знищити всю морську потугу Злучених Держав. На щастя Америки, не був це смертельний удар. Америка з питомою собі живучістю скоро загоїла рани; її обурення на скритовбийника заставили її розбудувати скоро ще більшу морську потугу.

З того часу Америка глядала за нагодою зміритися з тим скритовбийчим ворогом на полі бою, але японська фльота, видно прочуваючи велику силу Америки, уникала рішального бою. Американці забирали один за одним острови від японців, далі один архипеляг за другим, а японці все ще на бій не виходили. Були чутки, нераз, що їх фльота випливає на герць, але за кожним разом вона кудись сховалася. Доперва як американці почали добувати назад захоплені Японією несподіваним нападом Филипини, цю перлину Пацифіку, доперва тоді Японія побачила, що їй довше з боєм відтягатися неможливо. Тут бою вимагав і престіж японської потуги перед Азією, і сама стратеґічна ситуація.

Бій цей скоївся коло Филипинських островів минулого тижня. І Японія вийшла з неї так, як виходить усе з явного бою той, що звик на скриті удари в плечі: Бій скінчився для неї страшною поразкою. Американські кораблі перемогли три японські фльотилі й кожну з них заставили до втечі. Якіб не були втрати американської фльоти, це ще не зменшує поразки Японії, бо американська фльота на стільки більша, що вона може навіть утратити більше кораблів, а все ще не втратити сили для дальшого успіху. Зате японські втрати такі великі, що вся її фльота відчує їх болюче. Через це що японська фльота становить головну оборону властивої Японії, що є островним царством, поразка тої фльоти підриває поважно оборону Японії. Тепер Японія подібна на лицаря, що закутий у грубу зброю, був певний, що меч противника не може дістатися до його жил і серця, а тепер цей панцир утратив.

Коли японський уряд тепер голосить свому народови, що Америка не тільки програла бій, але й програла цілу війну, то ця брехня є належним завершенням кампанії підступу. Звісно, Америки ця брехня не діткне, а тільки японський народ. Йому колись прийдеться відпокутувати за цю брехню своїх верховодів. Чуючи цю брехню, американці підуть довершити перемогу в переконанню, що з ворогом мусить бути справді дуже зле, коли він не має вже навіть відваги сказати своїм людям, що вони потерпіли поразку.

ЩЕ ДАЛІ „СФЕРИ ВПЛИВІВ"?

Відомий французький журналіст, що пише під псевдонімом Пертинакс, і належить до добре поінформованих публіцистів, подає інтересні причинки до давної конференції Чорчила і Сталіна в Москві. Каже він, що ця конференція затвердила остаточно новий уклад сил, що від довшого часу складався на Балкані й в центральній Европі.

Пертинакс подає такі факти для окреслення цеї ситуації. На чолі комісії, котра має виробити умовини примиря для Румунії, й котра радить уже кілька тижнів у Букарешті, стоїть російський ґенерал. Інший ґенерал червоної армії стоїть на чолі комісії, котра має виробити плян примиря для Болгарії й котра буде засідати в Софії. За всякою правдоподібністю третій червоний ґенерал буде очолювати комісію, що буде виробляти умовини примиря для Мадярщини.

Пертинакс не бачить у тих зарядженнях нічого дивного. Він уважає їх за зовсім природний наслідок того, що Румунія, Болгарія й Мадярщина відступають від війни проти Аліянтів завдяки зусиллям Росії та натискови російських військ. Як ці війська займають Румунію, Болгарію й Мадярщину, то зовсім природно, що російські військові начальники будуть кермувати примирям і окупацією.

Випливає це й з того, що на думку Пертинакса, Америка й Британія, не дивлячися на широкий розріст своїх сил, просто не можуть розтягати своїх сил на Балкан. Вимоги, які ставлять до їх сил Африка, Італія, Західня Европа, далі Пацифік й Азія, не оставляють просто ніяких залишків, які можна би вислати до центральної Европи.

Пертинакс каже, що Югославія мала би підпасти під рівнорядні впливи Вашинґтону, Лондону й Москви, хоча й тут ще можливі всякі зміни, якби так Болгарія, що стоїть під впливом Москви, захотіла приступити до Югославії або якби Хорватія й Далматія почала схилятися до якоїсь злуки з Австрією, що дуже легко може виринути з цеї війни як самостійна держава.

З цього читач міг би винести враження сфер впливу, що то до недавна ще вважалися способом полагоджування суперництва між великими державами світу. Виходило би, що й тепер великі держави пробують розмежувати ті сфери впливів між собою, і погодитися між собою добровільно й без війни, де кожня велика держава має мати перевагу.

Покищо одначе самий Пертинакс ще дуже уважний щодо вживання цеї фрази про сфери впливу. Він бачить ще факти, які вказують, що великі держави вже хочуть цю систему закинути. Добачує він це наприклад у тому, що кожна велика держава збирається встановити своїх представників до Румунії, Болгарії й Мадярщини, хоча, як сказано, там уже урядує, або буде скоро урядувати, військова примирна комісія під предсідництвом якогось російського ґенерала.

Пертинакс навіть виразно застерігається, аби читач не робив з його слів висновку про воскрешення сфери впливів, але він самий зараз потім говорить, що Чорчил і Іден дивляться на відношення між Британією й Совєтським Союзом, передусім зо становища договору про двацятьлітній аліянс. Ці британські політики бачать, що Британія й Росія мусять співпрацювати зо собою не тільки для ведення війни протиНімеччини, але й евентуального примиря з Німеччиною. Що же лекше, як власне при таких відносинах розділити цілий світ на сфери впливів?

Зрештою, ще одна річ кидається, в цілій статті Пертинакса в очи своєю відявністю. Не згадує він у ній майже ні словом Америки. Мовчить про неї, гейби Америки в світі не було, гейби вона не була одною з Аліянтів, гейби на неї не спадав один з найбільших тягарів війни проти Німеччини. Коли до цього додамо, що на московській конференції Чорчила й Сталіна американський делеґат був приявний виразно тільки в характері обсерватора, себто без права голосу, то це тільки підтверджує враження, яке читач може винести зо статті Пертинакса, що, якби Чорчил і Сталін не називали свого порозуміння, якби вони спеціяльно не відпекувалися від системи сфери впливів, все таки в Москві сталося власне щось того роду, а принаймні щось таке, що зачасом переміниться на розмежування сфери впливів у центральній Европі й на Балкалі між Британією й Росією. Коли Америка добровільно посилає на конференцію тільки обсерватора, то вона немовби заявляла своє незаінтересування в справах центральної Европи й Балкану, бо вона певно бажає признання собі впливів десь інде.

Проф. Микола Чубатий.

Трудно не писати сатири

Староримська пословиця та її значіння.

У старинних римлян була пословиця: „Діффіціле ест сатірам нон скрібере", що по українськи значить саме це, що написане в наголовку статті — трудно не писати сатири.

Що означає ця думка?

Вона означає таку ситуацію у житті людей, як хтось трактує якусь справу на серіо, а люди мимоволі сміються в души з глупоти або облуди тої людини, що береться за ту справу. Тоді кажемо — трудно не писати сатири. В такій ситуації римські поети писали поеми, в яких висміювали облудників або дурнів і такі поеми називалися сатирами. Сатири висміювали недомагання громадського життя й тому повнили корисну службу, бо причинялися до уздоровлення громадських хиб. Дістали тему до доброї сатири, не була річ легка. А коли якась справа була така смішна своєю глупотою або ясна облудою, що поет мимоволі хапав за перо та писав сатиру, тоді римляни говорили: це така облудна справа, що трудно не писати сатири — діффіціле ест сатірам нон скрібере.

Коли корупція громадської моралі доходила так низько, що наприклад вбивник ставав суддею та вчителем моралі, тоді римський поет хапав за перо та писав сатиру на такі відносини. Коли людину, що спроневірила чужі гроші робили скарбником публичного гроша, тоді римський поет писав сатиру. Коли відома розпустна особа говорила про моральність, та ще може займала якийсь пост оборонця публичної моралі, тоді римський поет писав сатиру.

Люди такі поеми читали і в першу чергу до розпуки сміялися. Але потім брали собі з того письма науку, щоб вбивника не настановляти суддею над кримінальними; злодія публичного гроша, щоб не робили скарбником, а розпустника оборонцем моралі.

Нерідко ситуація була така перевернена, що вбивник тягнув на суд праведника та ставав над ним суддею, або злодій публичного гроша в ролі скарбника обвинувачував найчесніших за крадіж публичного гроша, чи теж відомий розпустник обвинувачував знаних з моральности людей за неморальні злочини. Тоді світ ставав наділі переверненим догори ногами тай люди говорили — гірка це сатира, що тепер такий світ настав.

Ось такі думки зі старих римських часів майнули мені крізь голову, коли недавно тому прочитав я одно донесення зі столиці многострадальної Фінляндії — Гельсинок.

Що діється тепер у Фінляндії?

Фінляндія нині під червоним чоботом. Країна на сто відсотків демократична у найкращому розумінню, подібно як й інші скандинавські країни. Фінляндці відомі зі свойого горячого привязання до свободи, якої боронили усіми силами колись за царату й тепер в останних роках в часі большевицького наїзду. Це нарід незвичайно чесний та працьовитий, ретельний та чоловіколюбний. Союз з націстичною Німеччиною був для Фінляндії невиносимий, але, зле чи добре, вважався конечністю, щоб боронитися від червоного напастника. Усі знали, що ледви котрий з Гітлерових сателітів так мало пасував до націстичної спілки як фінляндці. Фінляндія остаточно зірвала з Німеччиною і побита приняла збоку червоної Росії важкі умовини перемиря. Ці умовини куди тяжчі ніж умовини поставлені Румунії чи Болгарії. Причини того треба шукати в тім, що Совети мають надію Румунію та Болгарію збольшевичити та зробити ті краї своїм протекторатом; та мабуть годі буде це зробити в Фінляндії; тому і умовини мира для Фінляндії вельми важкі.

Та це ще не все. Фінляндію окупували тепер червоні війська і господарять у цій свободолюбній країні по свому. Недавно донесла преса деякі відомости зі столиці Фінляндії Гельсинок, які говорять, що совєтські окупанти постановили підняти енерґійну акцію, щоб відшукати фінляндських „воєнних кримінальників" та їх примірно покарати за їх злочини. У насильства та злочини націстів ніхто не сумнівається, але кримінальні злочини фінляндців, народу відомого зі своєї чесности та свого гуманітаризму, таки тяжко повірити. Хіба й вони тортурували цивільних людей; хіба й вони грабили чуже добро?

Якось моторошно стає на думку про такий догори ногами перевернений світ. У Фінляндії урядує вже дорадник аліянтської контрольної комісії тов. Орлоф та жде на відомого диктатора Ленінґраду Жданова, який має ще енерґічніше повести акцію вишукування „кримінальних злочинців" серед фінляндців.

Та дно сатири ще в чімсь іншім; воно в тім, що в ролі слідчих суддіїв та оборонців свободи людини нарушеної мнимими фінляндськими кримінальниками є большевики, що самі є представниками влади, яку один із провідних аліянтських політиків назвав свого часу найбільш крівавою в людській історії. Отже виходить на таке, що представники того уряду, що має на своїх руках стільки невинно пролитої крови, буде виступати тепер у ролі ловця мнимих воєнних кримінальних злочинів серед такого чесного народу, яким є фінляндці. Дійсно трудно, щоб у цій ситуації не писати сатири! Її дуже легко написати, бо тема аж до розпуки надається, щоб писати сатиру на ці перевернені догори ногами відносини, які запанували у Східній Европі від тоді, від коли вона дісталася всеціло під контролю червоних росіян.

Яких то кримінальників виловлюють червоні у Фінляндії?

Аліянти поставили засаду, що воєнних злочинців, себто таких, що нарушили міжнародне право і серед воєнних ділань не поводилися з цивільним населенням чи полоненими по людськи, будуть судити як звичайних кримінальних злочинців. Проблема ця, коли іде про її практичну розвязку, дуже складна зі становища права. Тому саме в релігійній пресі підходять до того питання зі становища чистої моралі. На всякий випадок є нині тенденція судити воєнних криміналістів. Та насувається зараз питання, кого зарахувати між воєнних злочинців і хто компетентний їх судити: суд їх власної держави як своїх громадян чи суд ворожої держави.

Якось так тепер складається, що про воєнних злочинців найбільше говорять і пишуть большевики, найбільше проєктів судового поступовання вийшло від них.

Отже червоні росіяни, яких руки капають від пролитої крови своїх власних громадян та від крови громадян чужих країв ними окупованих, бажають тепер виступати в ролі судді, що судитиме фінляндців за мнимі воєнні злочини. Справді важко не писати сатири в такій ситуації!

А всеж таки, яких кримінальників поміж фінляндцями сподіються червоні судді таки віднайти. До числа таких кримінальників напевно зарахують всіх тих, що поборювали комунізм у своїм краю, як чужий імпорт з Росії. Всіх їх тепер стануть виловлювати та ставити перед суд. Що більше: Повідомляють, що на терені Фінляндії вже нині виловили біля 1000 провідних людей Естонії, які в часі советського та націстичного наїзду на Естонію були приневолені покинути рідний край. Їх кримінализм лежить в цім, що як патріоти любили свій край та усіми середниками боронили його незалежности перед націстами і червоними. Тепер вони, тровлені советською рукою як які дикі зьвіри по просторах холодної Фінляндії. Колиж пригадаємо собі ті кріваві масові масакри на українських патріотах, поповнені большевиками в часі першої окупації Західної України, а передовсім в часі відвороту, коли станутъ нам перед очима ті тисячі висохлих кістяків, що ще животіють та ждуть смерти по пустарах Азії без всякого суду та доказу, мимоволі з душі виривається розпучливий запит: а хтож судитиме тих советських проступників, що поповнили злочини на цивільнім населенні по міжнародному праву непричаснім до війни?

Чи заходи Советів вилапувати та судити кримінальників других країн, а навіть таких

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю"

73)

На просвіті прапорщицьких погонів, над зіркою мав два схрещені металеві скоростріли. Грав захоплено, тонкі пальці ледви вловимо бігали по струнах цитри. І в музику вперше увірватися десь здалеку приглушені ґуркоти. Прапорщики поприпадали до вікон розглядаючися за хмарами. Паволоцький підійшов до похиленого над своїм інструментом музики й по українськи спитався:

— З якої ґубернії, прапорщик?

Цей, вчувши український запит, здивований підвів голову. Не сподівався, видно, почути українську мову від штабового старшини. Відповів по хвилі:

— Катеринославської, пане полковнику, Олександрівського повіту.

— З самого Запоріжжа! Певно і назвище запорізьке?

— Ще й як запорізьке: Отаманенко! — і швидко похопився: — Прапорщик Юрій Отаманенко! — поправив встаючи. — А ваше, смію спитати, пане полковнику?

— Моє, — всміхаючися, відрекомендувався, — не запорізьке. Скоріше реєстрово-козацьке, чи дружинно-боярське — і Паволоцький назвав себе.

— Але наше козацьке! — втішився прапорщик. — Чудово звучить: полковник Паволоцький! Адже Паволоцький полк істнував за Богдана Хмельницького.

— Ще й такий славний полковник-герой, як Іван Богун тим полком командував, — докінчив Паволоцький весело. Відчув до хлопчака все зростаючу симпатію. Той радів ще більше.

— От, не сподівався, що здиблюся з українцем-полковником! Таких, як ви, пане полковнику, певно є більше?

— Немало хахлів і малоросів є серед вищої старшини, в кінноті і артилерії. Адже всі кінні полки — давні козацькі.[20]) Але українців — на пальцях можна посчислити. Ви, властиво, кудиж їдете, пане-товаришу?

— У розпорядження 78 пішої довізії. Я пройшов курс кулеметної старшинської школи. Їду на фронт вперше...

— Зле! Свою дивізію хто знає, чи знайдете.[20а]) Фронт у відвороті, звязку між частинами нема. Тримайтеся краще мене.

— А виж, пане полковнику, також на фронт?

— Еґеж... І знаю бодай приблизно де шукати свою дивізію. Отже, у всякому випадку перебудете якийсь час, поки звязок наладиться, з кіннотою. Пізніше може вдасться вас перевести у полк. В кінних частинах скорострільці-спеціялісти потрібні не менше, як в піхоті, за те служба все таки лекша...

— Я в кінноту? Так цеж моя мрія! — захоплено скрикнув Отаманенко. — Я зріс, здається, на коні!

— Значить, нема більше що говорити! — вирішив Паволоцький.

Розмова велася потиху. Викрик Отаманенка почули всі в ваґоні. Недружелюбно й здивовано ніби зміряли його очима, переводили здивований зір на підполковника. Що зачовплося у їх душах, не знати; погляди виявляли ворожість, однак... Паволоцький був старший ранґою, кіннотчик, до того й ордер Юрія будив старшинський респект. Купками переговорювалися потиху, може й посуджували, але так, щоб нові знайомі не чули.

Вечоріло й повітря ставало свіжішим. З кожною проминеною стацією на південний захід ґуркоти долітали все ясніше. Прапорщики порозуміли, що то озивається фронт, і притихли. Отаманенко з Паволоцьким мовчки оглядали в вікно околиці. Зеленіючі лани збіжжа попри залізницю перетиналися невеликими лісами. Біліли хати, блищали бані церков по придорожних селах. Хвиля і все минало. Знов тяглися поля, озимина вже колосилася, вигнавши вверх мало не в людський зріст.

— Добрі збіжжа ростуть пане полковнику! — замітив по довшій мовчанці Отаманенко.

— Не знати тільки, хто його збиратиме! — зітхнув Паволоцький.

— Думаєте, фронт докотиться аж сюда?

(Дальше буде).

[20]) Властиво не всі, а більшість. Наприклад давні козацькі полки, гусарські: 1 сумський, 2 Павлоградський, 3 Елізаветградський, 4 марјюпольський, 5 олександрійський, 6 глухівський, 7 білоруський, 8 лубенський, 9 київський, 11 ізюмський, 12 ахтирський, 15 український, 17 чернигівський, 18 ніжинський. Уланські: 3 херсонський, 4 харківський, 6 волинський 7 острогозький, 8 вознесенський, 9 бузький, 10 одеський, 11 чугуївський, 12 білгородський, 13 володимирський, 15 татарський, 16 новоархангельський, 17 новомиргородський. Драгунські: 4 новотроїцько-катеринославський, 5 карчопольський, 6 таврійський, 12 стародубський, 14 малоросійський, 15 переяславський, 18 сіверський.

Полки традиційно не українські гусарські 10 інґерманляндський, 13 нарвеський, 14 литовський, 16 іркутський. Уланські: 1 петроградський, 2 курляндський, 5 литовський, 14 ямбурґський. Драґунські: 1 московський, 2 псковський, 3 новоросійський, 7 кинбурський, 8 астраханський, 9 казанський, 10 новгородський, 11 ризький, 13 военного ордена, 16 кверський, 17 нижегородський, 19 архангелогородський, 20 приморський. В них служили так само українці, бо їздці з москвинів мало придатні.

[20а]) У червні 1915, 78 піша дивізія попала в полон у повному майже складі, але прапори уціліли, бо їх возили з обозами, тож полки дивізії відновлено.

ВЖЕ ПРОДУКУЮТЬ БІЦІКЛІ НА БІЛЬШУ СКАЛЮ.

ВАШИНҐТОН. — В останніх двох роках біцикклі продукувало тільки дві фабрики. В Америці є таких фабрик дванадцять, але їм було заборонено виробляти біцикклі, бо треба було іншого матеріялу. Тепер таку заборону знесено і біцикклі вже можна виробляти на велику скалю. — (ОВІ).

ТОМУ, ЩО УКРАЇНСЬКЕ ДРУКОВАНЕ СЛОВО, А ЗОКРЕМА ТЕ, ЩО ПОЯВЛЯЄТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ, ПОМАГАЄ ПОШИРЮВАТИ ТАК ТЕПЕР ПОТРІБНІ ПРАВДИВІ ВІДОМОСТИ ПРО ПОНЕВОЛЕНУ УКРАЇНУ, І ЗВЯЗУЄ НАШЕ МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ В КУЛЬТУРНИЙ СПОСІБ З ДУХОВИМИ ЦІННОСТЯМИ І СЛАВНИМИ ОСЯГАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, З ЯКОГО ВОНО ПОХОДИТЬ—ТРЕБА НАМ ЩОРАЗ НОВИХ КНИЖОК І ВИДАВНИЦТВ ПРО УКРАЇНУ. ТА ЩОБ ВОНИ МОГЛИ ПОЯВИТИСЬ, ТРЕБА В ПЕРШУ ЧЕРГУ ПОШИРИТИ СЕРЕД АМЕРИКАНЦІВ ТІ ВИДАННЯ, ЩО ВЖЕ Є. А ТЕЖ ТРЕБА СТОЯТИ ПРИ ТОМУ, ЩО НЕМА І НЕ МОЖЕ БУТИ КУЛЬТУРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ХАТИ В АМЕРИЦІ, В ЯКІЙ НЕ БУЛОБ ОСЬ ТАКИХ ВИДАВНИЦТВ.

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ ВЗІРЦЕМ ПРОПАҐАТОРА УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

Минулого року обходили ми століття смерти пробудника Західньої України, о. Маркіяна Шашкевича. З цієї нагоди видано в Злучених Державах та в Канаді книжечки з його писаннями або життеписом, але видання творів та писань неповне, бо нема там листування великого небіжчика. З листів письменника можна більше довідатися і про характер і про діяльність письменника, ніж з його творів. А що Шашкевич, як виявляється з його писань, розумів добре своє післанництво, то самозрозуміли являється його бажання, щоб і його други одушевлялися такими справами, як він самий.

Саме в тих часах почали виходити українські збірники заходами діячів та письменників з Придніпрянщини і ці книжки діставав Шашкевич. Він так ними одушевлявся, що навіть поезії писав з нагоди їх перечитання. Тут згадаємо, що в 1841 р. вийшла старанням письменника Евгена Гребінки, Грицька Основяненка, В. Забіли, .І Котляревського, Коремницького, П. Куліша, Мартавицького, Писаревського, А. Чужбинського, Т. Шевченка, С. Шеремери й інших. Коли Шашкевич перечитав цю книжечку, написав листа до свого друга й сусіда, о. Михайла Козловського, пароха в Тішкові недалеко Золочева і вислав йому цю книжку до прочитання. Для заохоти написав він себе ще листа (в жовтні 1843 р.) такого змісту:

„Рідні, любезненькі! — Несеться воздухами до Вас, мої миленькі, шпарка „Ластівка"; ой, ластівкаж то ластівка! Такої ще ніхто з роду не бачив, бо не йно, що гарно виспівує, та щебече, та так мов примовляє, а то ще й на зиму не ховається і все снується, і все літає, і все виспівує, що забудеш і біду і горе, і смуток і журбу, — і здається тобі, що завсіди весна. От така то летить до нас ластівка. При ластівці ступає вагою самовитий, сумний, казавбись пристарий Могила*) і заглядає не так, як ластівка весело у віконця, а ступає під землю, в могили, цілує давній порох, обіймає кости, а нагорнувши там сили у свої груди, гуляє з вітрами по степах, або з вороном попід небеса.

Оттак Братчику! Потішся з ними, полюбуйся, пожурися і поплач, а незабаром назад їх до нас пришли. Колись може де найшов якийсь жемчуг, що наша Мати Україна розронила, заховай, або до нас передай; все те разом нанизане вчиниться великим сяючим намистом для нашої пишної царівни.

Може з моїх нісенітниць ти найшов дещо, пришли мені, а я передам Головацькому, може йому це знадобиться. — Ми от так якось живемо, тай наш маленький, здається неслабне. Ми раді булиб, щоб і Ви ніколи смутку не зазнали. Бувайте нам здорові. — М. Ю. Шашкевич.

От, от, я був би забув. Основяненкових повістей другу книжку потому пришлемо. Прегарна та Маруся, окаяний Ничипір і таки живісенький на патреті Салдат. Побачиш сам небавком, коли Ластівку й Могилу не довго у себе забавляти будеш, бо вони чужі. Вже з Основяненком довше будеш балакати.

Треба мені тонісінького паперу на лист до Устіяновича, а маю лиш такий, якого Тобі дві болоні на заміну посилаю; уділи мені, будь ласкав. — Маркіян.

От ще одно, любенькі! Наш маленький захотів на Святого Миколая охреститися. Отже вже Вам низенько кланяється, і мовить, що коли Ви його відкинетеся і ним цуратися будете, він долі не мати-ме. Отжеж і ми з ним разом дуже а дуже лебедимо: Не відмагайтесь, будьте ласкаві і будьте через хрест святий рідними нашому синови і вдруге".

Листів Шашкевича, подібного змісту, збереглося більше. Одначе тут ще наведемо виїмки поезії Маркіяна, під заг. „Побратимови", яку він написав до о. Миколи Устіяновича, посилаючи йому українські пісні:

Оттак, Николаю, вкраїнські вірлята
І веселять душу, серце загрівають,
Оттак, Николаю, руські соколята
То вголос, то стиха, матері співають.

Аж мило згадати, як то серце беться,
Коли з України руськая пісенька
Так мило, солодко вколо серця вється,
Як коло милого дівка русявенька.

Так го обіймає так до себе тисне,
Пригортає і любує,
І голубить і цілує,
І плеще і тішить
І медочком дишить,
Що трохи не скаже: „Пустиж мене, пісне!"

*) Враз з „Ластівкою" вислав ще Маркіян свому другови другу книжечку, а це: „Думки і пісні та ще дещо", Амвросія Могили-Метлинського, видану в Харкові в 1839.

демократичних країн, як сусідної Фінляндії не насувають гірких міркувань на тему гіркої сатири про ці відносини, що нині стають пануючими на просторах опанованих Советами? А що іде тут до гіршого, видно хочби по тій новинці, що її подає Ню Йорк Таймс з 27. жовтня б. р. про арештованого на домагання Росії як „воєнного злочинця" фінського генерала Ааро Паярі, що пробив німецьку оборонну лінію і відігнав німців взад на яких 125 миль вздовж фінсько-шведської границі, як тільки прийшло до фінсько-советського перемиря...

НОВІ ПОСТАНОВИ ПРО НАБУТТЯ МАТЕРІЯЛУ ДО НАПРАВИ ҐАЗОЛІНОВИХ СТАЦІЙ.

ВАШИНҐТОН. — Заступник адміністратора петролію Релф К. Дейвіс, оприлюднив заяву про нову постанову про набуття матеріялу до направи ґазолінових стацій і їх удержування.

На основі нової постанови управителі ґазолінових стацій можуть набути матеріялу не на „рейтінґ" АА-5 а на АА-3. Це відноситься однаково до матеріялів потрібних до направи і до вдержування ґазолінової стації. Ця постанова відноситься і до інших підприємств, що займаються дрібною продажю ґазоліни. Коли дана стація потребує матеріялу не для направи, а вдержування, тоді вона може його дістати тільки на „рейтінґ" АА-5.

Нова постанова дає нагоду операторови ґазолінової стації купити потрібного до направи матеріялу, на „рейтінґ" АА-3, на суму 100 долярів. В цім матеріялі є включені ґазолінові помпи і збірник на петролій, в якім міститься більше як 65 ґальонів. Це стодолярове ограничення відноситься до купна матеріялу на кожну окрему інсталяцію, а на „рейтінґ" АА-3 можна його купити тільки для такої цілі. Комуж треба тільки помпів, чи збірників, той мусить купувати такі на інший „рейтінґ".-(ОВІ).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

З Офісу Воєнних Інформацій у Вашинґтоні

15 вказівок, як уникати нещасливих випадків.

ВАШИНҐТОН. — Федеральна Аґенція Безпеки одобрила пятнадцять порад специялістів безпеки, як можна уникнути дома і поза домом нещасливих випадків. Уряд є тої думки, що чим менше буде нещасливих випадків, тим менше робітники у воєнних фабриках тратитимуть дорогого часу.

Щоби уникнути нещасливого випадку, то треба придержуватися таких вказівок:

1. Не треба ніколи бігти, особливо по сходах.

2. Не позволяйте дітям бавитися на сходах і лазити по меблях.

3. Уважайте, щоби підлога не робилася слизькою.

4. Дивіться, щоби на підлозі не лежали порозкидані речі.

5. Треба уважати, щоби в купальні ніколи не була слизька підлога. Добре булоб, якби вона була покрита матою. Купаючись нколи не оставляйте у ванні мила.

6. Приготовляючи харчі на кухні завжди треба уважати, щоби ручка не була над вогнем.

7. Ніколи не торкайте одночасно електричного „свіча" і водяного курка, або якого іншого металю.

8. Коли перестанете вживати якийбудь електричний прилад, то негайно витягніть його із „сакета".

9. Не тримайте в колисці подушок.

10. Ніколи в ліжку не куріть.

11. Уважайте, щоби дітям не дісталася в руки шпилька, голка або які інші гострі речі.

12. Як пускаєте в рух мотор, то завше уважайте, щоби двері в ґараджу булли відчинені.

13. Ніколи не кладіть на кінець стола ґарячі страви, щоби діти не попарилися.

14. Коли вам треба щось високо досягнути, то ніколи не вживайте стільця, крісла, або скриньки. До цього є коротка драбина.

15. Старайтеся не носити нічого тяжкого по сходах.

Дорадчий Комітет поручає застановитися над справою городу на 1945 рік.

ВАШИНҐТОН. — Краєвий Дорадчий Комітет в оправі управлювання городів повідомив секретаря рільничого департаменту і Воєнну Адміністрацію Харчів, щоб ці установи вплинули на громадянство застановитися над управою городів в 1945 році, бо такі варта плянувати вже відтепер. Гарний город прикрашує хату, економізує видатки на харчі і дає багато свіжої городовини.

Міліони людей в містах і місточках напевно схочуть продовжати плекання городів, і згаданий дорадчий комітет радить їм наймати до праці досвідчених огородників.

Ветерани можуть шукати праці де хочуть.

ВАШИНҐТОН. — Голова Воєнної Комісії Людської Сили, Пол МекНат, сказав, що ветерани теперішньої війни можуть шукати праці де сами хочуть, бо вони не підлягають контролі робітника.

Пол Мек Нат заявив, що це зроблено для ветеранів тому, щоби вони могли негайно найти працю і знов почали жити старим, цивільним життям.

Для того, щоби ветерани могли негайно найти працю, згадана комісія видала такі постанови:

1. Ветерани теперішньої війни не обовязані представляти докази, що вони мають право зміняти працю.

2. Працедавці мають право наймати ветеранів теперішньої війни до праці без дозволу федерального офісу праці, чи якої іншої державної установи.

3. Коли ветеран теперішньої війни шукає праці при помочі федерального бюра праці, то він має право вибрати собі таку роботу, яку хоче. І то безогляду на те, чи таке бюро потребує в першу чергу людей до важнішої праці, ніж та, яку ветеран собі вибрав.

4. Працедавці мають право наймати до праці ветеранів теперішньої війни безогляду на стелю. Виїмок може бути тільки тоді, коли всі робітники в данім заводі є ветеранами теперішньої війни. Коли в даній місцевості фабриканти затруднюють приписану скількість робітників, то вони не мають права наймати більше звичайних робітників, а мусять дати працю ветеранам.

Уряд помагає вояцьким жінкам при пологах.

ВАШИНҐТОН. — Голова Діточого Бюра при Департаменті Праці, Катерина Ф. Ленрут, заявила, що уряд помагав при пологах 2,500,000 вояцьким жінкам. Жінки і діти американських вояків діставали лікарську поміч за посередництвом так званої „емердженси матерніті енд інфант-кер програм". Пані Ленрут заявила, що в декотрих стейтах йде підготовка до того, щоб вояцькі діти діставали лікарську опіку цілий перший рік життя. Конґрес вже ухвалив на це потрібні гроші.

Пані Ленрут сказала, що стейтові департаменти здоровля і Діточе Бюро можуть користати з ухвалених конґресом фондів і давати вояцьким дітям лікарську опіку. Матері можуть приносити дітей до лікаря, або лікарі уряджуватимуть спільні конференції на яких даватимуть потрібні поради. Зрештою, в кожнім стейті буває інакше, бо в кожнім є окремий плян. Якщо в данім стейті покажеться потреба заложити додаткову діточу клініку, то фонди можна дістати від уряду.

Моряцькі юнії дотримали слова.

ВАШИНҐТОН. — Воєнна Адміністрація Морської Транспортації видала заяву, в котрій говориться, що як почалася війна, то одинадцять моряцьких юній, в яких гуртується 155,000 членів, дали приречення, що не будуть виходити на страйк і додержали слова на всі 100 відсотків.

Уряд є дуже вдоволений з того, що робітничі лідери сказали, що „в часі війни не буде страйків" і не відступили від свого приречення.

Як тільки юнійні лідери зробили заяву, що не буде страйків, говориться у виданій Воєнною Адміністрацією Морської Транспортації заяві, вони видали розпорядок, що моряки повинні придержуватися юнійної дисципліни і виконувати свої обовязки так, як приписує юнійний регулямін. Хто з моряків був задовго на суші, то юнія накладала на нього кару. Ці юнійні постанови обовязують до нині.

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

Посилаючи на цілі Конґресового Комітету, Катерина Хомяк, секретарка від. 26 Союзу Українок з Дітройт, Міш., пише: Посилаю $25 як жертву згаданого відділу на працю Конґресового Комітету, та при тім бажає Вам якнайкращих успіхів у Вашій праці. Ми з нашої сторони будемо старатись, щоб після наших сил піддержати таку корисну працю, яку тепер веде Конґресовий Комітет.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

М. П., Бостон, Масс. — Надісланий Вами допис був би вцілости поміщений, якщоб це був ювилей відділу У. Н. Союзу, або якщоб на ювилею були зібрані жертви на якісь народні потреби, чи хоч дане платне оголошення до „Свободи" про ювилей. А що того всього нема, то подамо тільки коротку загальну згадку.

ВЖИВАЮТЬ „ДЖІПІВ" ДО ГАШЕННЯ ГОРІЮЧИХ ЛІСІВ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральна Лісова Служба при Департаменті Рільництва зробила заяву, що військові „джіпи" знаменито надаються о гашення горіючих лісів. При армії вони виконують всіляку службу, але показується, що в цивільному життю „джіпи" придаються. Як скінчиться війна, то їх будуть вживати до гашення горіючих лісів на дуже велику скалю.

„Джіпи" тому надаються до гашення лісів, що ними можна заїхати до найбільш неприступних місць. Крім того ними можна всюди затягнути віз з помпою і приборами до гашення вогню. Припускають, що по війні „джіп" взагалі можна буде переробити і припасувавши до нього 40-ґальоновий „сода-есід фаєр екстінґвішер", вживати його до гашення лісів в цілій Америці. (ОВІ).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ГЕМТРЕМК, МІШ.

Даємо поміч, але даваймо негайно.

Ішов чоловік вулицею міста, а несподівано напали його грабіжники. Стояли люди збоку й слухали зойків нападеного, але чомусь то не поспішили з ратунком.

Наш У. Конґресовий Комітет і Українсько - Американський Допомоговий Комітет накликують підтримати поміч нападеній Україні, та, що правда, людоньки головами хитають: „Ая, ая, треба помоґти. Таки треба. Ая, треба!" і на тім „треба" часто й кінчать. Щей потім вимовляються: „Та не знати, чито вдасться, може піждати, аж покажеться...".

Такі арґументи це не є жадна поміч. От балакання, ба навіть і деморалізація. Бо що помочи треба й зібрані гроші не змарнуються, це очевидне. А рушити поміч можна в кожній хвилині, як наладнається способи й дороги. Допустімо, що ми в Америці такі сильні, що зможемо нагодувати голодних на Україні і зодягнути голих в один день. Алеж треба часу, щоби відповідну поміч зібрати. І на це власне є комітет, що призбирує фонди та готовить їх на відповідний час і з відповідною силою. Отже нема що відкладати зі збірками та відсилкою до централі у Філядельфії.

Наш У. Конґресовий Комітет має знову свої завдання. Тaж пізнати по роботі, що там люди стоять на варті коло української справи. Тож тим вартівникам треба дати заохоти, щоб могли витримати, та щоб рушили в огонь у відповідну хвилину. А з чим рушать, як навіть не буде фінансової „амуніції"? Отже знову треба підтримки.

У нас, на передмістю Гемтремк коло Дітройту, зорґанізовано Товариство Помочи Українській Справі. Хоч нас в товаристві не багато, то ми вже вислали до У. Конґресового Комітету $300, а ось тепер висилаємо $50, то вже буде $350. Ми певні, що У. Конґресовий Комітет покрив хоч частину видатків з нашої складки на видання журналу Юкрейнієн Квортерлі. Як такі товариства повстануть по всіх наших громадах, то У. Конґресовий Комітет буде знати, що має постійну поміч і люди з комітету не будуть тратити часу на збирання гроша, а присвятять його на таку працю, до якої вони покликані.

Йосиф Крупка.

Куток мови

Ґ і Г.

Шановна Редакціє „Своods".

Прошу виснити мені, чому „У. Щ. Вісти" викинули ґ. Інші як „Народна Воля", а навіть „Америка" теж уже вживають головно ґ.

„У. Щ. Вісти" завше уживають г. От наприміp має бути „ґазета", „У. Щ. В." пишуть „газета". От знаю імя „Ґалайда", „У. Щ. В." уживають „Галайда". Знаю чоловіка, що йому на імя „Ґудз", „У. Щ. В." пишуть „Гудз". Замісць „ґенерал", пишуть „генерал", замісць „ґраф" — „граф" і т. д.

Прошу, чи я маю з тим погодитися, чи ні? Прошу виснити.

З поважанням

Трофин Тренич,
Фляделъфія, Па.

(Відповідь Редакції. — Українська мова первісно не знала звука „ґ". Приходив він до нас від наших сусідів та інших народів, з якими українці мали взаємини. В старину певно прийшло дещо таких слів з мови греків. Для письма це не мало значіння, поки цих слів не писалося. Доперва як прийшлося писати та для писання складати правопис, виринуло питання, який знак писати на цей у нашій мові чужий, отже рідкий звук? Спершу радили собі просто так, що вживали там того знаку, що на звук „г". Звісна річ, люди, що знали чужу мову, з котрої таке слово походило, читали це слово, як воно читалося в чужій мові, а інші люди, які чужої мови не знали, читали „г" так, як цей знак в українській мові звичайно читається. Зчасом усі приняли вимовляти в українській мові певні чужі слова „по українськи", а не правильно по чужому.

Прийшло зо заведенням на Україну христіянства назва палестинської округи „Ґаліл", але наші старі предки читали його „Галилея", і так воно осталося до нині, і нині вже ніхто не навчить нас вимовляти правильно „Ґалія", чи „Ґалілея". Подібно з грецьким словом, що вимовляється „Голґота", а походить з єврейського слова „Ґулґелет"; старі українці перемінили його на „Голгофта", отже перекручували аж два „ґ" на два „г". У подібний спосіб вимовляли „ґ" у чисто грецьких словах і так ми маємо й по нині „ангел", „архистратиг", „ігумен", „гемон", „паганий" і „поганий".

Від коли українські люди почали більше стикатися з народами, що жили від них на захід, вони почали від них перебирати багато слів, які мали в собі цей чужий українській мові звук. Звязки з поляками, німцями, мадярами, словаками, чехами, були багато тісніші, ніж звязки з греками та евреями, через те наші люди, які вживали чужих слів, у яких попадав звук „ґ", старалися такі слова вже вимовляти так, як його вимовляли чужинці, з котрих мови це слово приходило. Потім вони відчули й потребу писати той звук спеціяльною буквою. Вказувала їм зрештою на це латинська азбука, котра мала осібний знак „h" і осібний знак „g". Та з латинської азбуки вони знаку „g" не могли перебирати, бо латинський знак на „г" скидався на наш знак на „д". Радив собі дехто пишучи „кг", подібно як анґлійці радять собі цим знаком на означення нашого звука „х". Та писати дві букви „г" з гачком зверненим не вниз, а вгору. (десь з 17. століття).

Хоча цей спосіб писання цього звука поширили, якщо й не придумали над Дніпром, то з часом він став немовби признакою галицької мови, коли в Наддніпрянщині стали, правдоподібно під впливом московської мови, закидати осібний знак і писати тільки один знак, „г", і там, де чути звук латинського „h" і де чути звук латинського „g". За таким писанням ішла й вимова, і на Великій Україні люди так і вимовляли: **географія, геометрія, гімназія, пропаганда.** Вони немовби ці чужі слова українщили, робили їх щодо звуку подібними до українських. Як не могли вимовити „ґ", то робили з чужого „ґ" — „к": ґанок (ґанґ), друшляк (дурхшляґ), ґатунок (ґаттунґ).

Зате українці в Галичині, що писали далі знак „ґ" вимовляли ці слова так, як вони вимовляються в мовах, з котрих вони походять: **ґеоґрафія, ґеометрія, ґімназія, пропаґанда.** Ці українці, приймаючи нові слова з чужих мов, немовби їх в український стрій зовсім не перебирали, немовби їх далі лишали одітими в стрій чужих звуків, гейби на означення, що вони чужі.

Звісно, до чого людина привикає, те вона починає зчасом уважати не тільки одиноко розумним, але й одиноко гарним, ба навіть одиноко моральним. Через те й в нас нині можна найти з одного боку: людей, які дуже горячо обороняють потребу писання „ґ", а з другого боку людей, що так само горячо обороняють потребу писання одного тільки „г". Зогляду на те, що справа мови й правопису це суто національна справа, то й дискусію за це питання втягається передусім арґумент чужинецького впливу. І як хто радить закинути „ґ", то зараз закидає, що писати „ґ" це польський вплив, (наприклад, проф. І. Огієнко: Український Стилістичний словник) а як хто радить задержати „ґ", то зараз каже, що писати одного „г", це московський вплив. (Наприклад, проф. В. Смович: Граматика української мови).

Бралися люди вирішувати цю справу горячково ще відай і тому, що вони почували, що її розумовим способом так важко вирішити, бо розумові арґументи за одною стороною є менше-більше такі сильні (чи слабі), як за другою.

Бували заходи завести одностайний правопис, наприклад у 1933 року робила таку спробу Всеукраїська Академія Наук у Києві, але в Галичині та спроба на загал не принялася, а Академія не мала ніякого засобу, аби галичан до такої одностайности заставити. Поширенням совєтської влади на Галичину, можна догадатися, поведе за собою й заведення правопису Академії й в Галичині. Можливо, що це й заставляє декого й в Америці переводити цю зміну. Покищо одначе назагал українські ґазети в Америці йдуть своїми привичними дорогами: ті, що привикли писати „ґ", пишуть його далі, ті, що не привикли до цього, пишуть далі „г").

СПРАВЛЕННЯ

В новинці про „Українську делеґацію у Вашинґтоні" подано, що „в конференціях" Українсько-Американського Допомогового Комітету з різними урядовими установами брав участь адв. Іван Панчук. Для точности подається, що це відноситься до участи в конференції з Джеймсом Бруном, директором Военно-Допомогової Контральної Ради Президента, у якій п. Панчук брав участь.

ПАВЛО СПІЦІЛО

НЕ СЛІЗМИ ГАРЯЧИМИ

Не слізми гарячими,
Не страшними муками,
Горя уселюдського
Не заголим ми.

Не тяжкими охами,
Мріями та жартами,
Красними словечками
Не стребим його.

Сльози найтепліші,
Муки найстрашніші
Горю уселюдському
Іграшка одна.

Є одна великая
Горю уселюдському
Сестра в силі рівная —
Світова борня.

Не з сльозами, з жартами,
Не з мольбами смирними
Проти горя людського
Виступа вона:

З силою могутньою,
З певною відвагою,
З вірою-надією
У погибель зла.

Буде то крівавая,
Світу невідомая,
Людям незнайомая
Двох борців війна...

Кров поллється річками,
Морем — океанами,
Все потопить, — житиме
Права сторона.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

Дня 28. жовтня 1944 р. помер у 56. році життя

ГРИГОРІЙ ВАЛЬЧУК,

член відділу 170 У. Н. Союзу в Джерзі Сити, Н. Дж.

Покійний походив зо села Мельна, повіт Рогатин, Західна Україна. Полишив у смутку жену Анастазію і 5 дітей: Михайла, Евгенію, Володимира, Івана і Сенька, що служить в американській армії. Рівнож полишив 8 внуків.

Похорон відбудеться у вівторок, 31. жовтня, в год. 9. рано, з дому жалоби, 340 Johnson Ave., Jersey City, N. J., до української гр.кат. церкви при Сусекс і Ґрін вул.

Просимо членів взяти якнайчисленнішу участь в похороні.

В. Й. П.! Т. Наконечний, ф. с.

ТАРЗАН, ч. 1065. Нова небезпека.

Тарзан ішов від слона до слона, кажучи кожному, що робити.

І незадовго слоні, як громада вівчарських собак, гнала звірів до озера.

THERE THE BEASTS SLAKED THEIR MADDENING THIRST.

Там звірі заспокоїли свою спрагу.

BUT WHEN THEY HAD DRUNK THEIR FILL, THEY GREW DANGEROUSLY RESTLESS AGAIN.

Але погасивши свою спрагу, вони стали знову суятитися.